

مقاله
پژوهشی
Research
Article

پیش‌بینی خودجرحی بر اساس بزه‌دیدگی ناشی از قلدری سایبری: نقش میانجی نامیدی و طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه در نوجوانان وابسته به مواد

پیام ورعی^۱، زهرا مددوحی^۲، نیلوفر محصب^۳، رفیه تفی پور^۴

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۱۱/۱۷ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۹/۰۸

چکیده

هدف: هدف پژوهش حاضر بررسی نقش میانجی نامیدی و طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه در رابطه بین بزه‌دیدگی ناشی از قلدری سایبری و خودجرحی بدون خودکشی در نوجوانان پسر وابسته به مواد است. **روش:** پژوهش حاضر توصیفی-همبستگی از نوع مدلسازی معادلات ساختاری بود. جامعه آماری پژوهش شامل همه نوجوانان وابسته به مواد مراجعه کننده به مراکز کاهش آسیب سطح شهر تهران بود. از این میان، تعداد ۳۵۰ نفر به روش نمونه‌گیری در دسترس و بر اساس ملاک‌های ورود و خروج به صورت داوطلبانه در سال ۱۴۰۰-۱۳۹۹ انتخاب شدند. ابزارهای پژوهش شامل مقیاس نامیدی بک، پرسشنامه طرح‌واره‌های یانگ، پرسشنامه خودآسیب بدون خودکشی، و پرسشنامه تجربه قلدری-قربانی سایبری بودند. به منظور تحلیل داده‌ها از مدل یابی معادلات ساختاری استفاده شد. **نتایج:** نتایج نشان داد که بزه‌دیدگی ناشی از قلدری سایبری اثر مستقیم معناداری بر خودجرحی بدون خودکشی، نامیدی، و طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه داشت. همچنین، اثرات غیرمستقیم بزه‌دیدگی ناشی از قلدری سایبری بر خودجرحی بدون خودکشی از طریق نقش میانجی نامیدی و طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه معنادار بود. بنابراین، نامیدی و طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه در رابطه بین بزه‌دیدگی ناشی از قلدری سایبری و خودجرحی نقش میانجی داشتند. **نتیجه گیری:** پژوهش حاضر به روانشناسان درک عمیق‌تری را از مکانیسم‌های زیربنایی رابطه بین بزه‌دیدگی ناشی از قلدری سایبری و خودجرحی در میان نوجوانان وابسته به مواد ارائه می‌کند. مداخله و راهبردهای پیشگیری پیشنهادی شامل بازسازی شناختی نوجوانان برای شکستن چرخه تبدیل بزه‌دیدگی ناشی از قلدری سایبری به رفتارهای خودجرحی و تقویت امیدواری برای محافظت آن‌ها در برابر اثرات سوء بزه‌دیدگی ناشی از قلدری سایبری می‌باشد.

کلیدواژه‌ها: بزه‌دیدگی ناشی از قلدری سایبری، خودجرحی بدون خودکشی، طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه، نامیدی، نوجوانان وابسته به مواد

۱. نویسنده مسئول: دانشجوی دکتری روان‌شناسی بالینی، گروه روان‌شناسی، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران. پست الکترونیک: Payam.varaee@gmail.com

۲. کارشناس ارشد روان‌شناسی عمومی، گروه روان‌شناسی، دانشگاه اردکان، اردکان، ایران.

۳. دانشجوی کارشناسی ارشد روان‌شناسی بالینی، گروه روان‌شناسی، دانشگاه خاتم، تهران، ایران.

۴. کارشناس ارشد روان‌شناسی بالینی، گروه روان‌شناسی، دانشگاه شاهد، تهران، ایران.

مقدمه

خود جرحي بدون خود کشى^۱ یک نگرانی جدي برای سلامت عمومي است که به تحریب غيرقابل قبول، مستقيم و عمدى بافت بدن خود بدون قصد کشنده از نظر اجتماعي اشاره دارد (ناك^۲، ۲۰۱۰). از آنجايي که نوجوانان وابسته به مواد در معرض طيف وسعيي از تغييرات فيزيكي، شناختي، عاطفي و اجتماعي قرار مي گيرند، احتمالاً به شدت مستعد بروز خودآزاری غير خود کشى هستند (ژاو، گنك، هوينز، يانگ و ژاو^۳؛ فورا-گارسيا، اروه و كلوله^۴؛ يو، ليونگ، فولوي^۵، ۲۰۱۱). در ايران نيز ميزان شيوع سالانه خود جرحي بدون خود کشى بيش از ۴۰ درصد در ميان نوجوانان گزارش شده است (ايزيكيان، ميرزايان و حسيني، ۱۳۹۷) که اين ميزان بسيار بالاتر از آمار خود جرحي بدون خود کشى در سراسر جهان است (ژاو و همكاران، ۲۰۲۲؛ سوانل، مارتني، پيج، هاسكينگ و جان^۶، ۲۰۱۴). علاوه بر اين، مطالعات متعدد نشان داده است که خود جرحي بدون خود کشى به طور قابل توجهی با اختلالات روان‌پزشکي مختلف، مانند مصرف مواد، اختلال شخصيت مرzi و افسردگي اساسی (کيريانو، كلا و كوتروفو^۷، ۲۰۱۷) و بدتر از آن، افکار خود کشى و رفتارهای خود کشى در آينده مرتبط است (کيكتز^۸ و همكاران، ۲۰۱۸). توافق کلي بين نظريه‌ها و تحقيقات تجربی وجود دارد که خود جرحي بدون خود کشى یک پاسخ رفتاري به محيط‌های نامطلوب قبلی است (کسلز^۹ و همكاران، ۲۰۱۸).

يکي از عوامل مؤثر در خود جرحي بدون خود کشى، قرباني قدری سایبری است. قرباني قدری سایبری^{۱۰} که از طریق رسانه‌های الکترونیکی یا دیجیتالی رخ می‌دهد، يکی از رایج‌ترین و نگران‌کننده‌ترین ناملایمات بوده و نقش مهمی در خود جرحي بدون خود کشى در نوجوانان وابسته به مواد دارد (ژو، چن، سو و ژانگ^{۱۱}؛ جامي پور،

۲۵۶
256

۱۴
۱۰.۱۶.۵۶.۷۰.۰۶.۰۵.۲۰۲۲
ایضاً بین ۱۰.۱۶.۵۶.۷۰.۰۶.۰۵.۲۰۲۲

-
1. nonsuicidal self-injury (NSSI) 2. Nock 3. Zhao, Gong, Huebner, Yang & Zhou 4. Faura-Garcia, Orue & Calvete 5. You, Leung, Fu & Lai	6. Swannell, Martin, Page, Hasking & John 7. Cipriano, Cella & Cotrufo 8. Kiekens 9. Cassels 10. Cyberbullying victimization 11. Zhu, Chen, Su & Zhang

فرازپور و اسدی، ۱۳۹۹). قربانی قلدری به آسیبی اشاره دارد که نوجوانان به دلیل قرار گرفتن در معرض رفتارهای پر خاشگرانه عمدی از طرف همسالان تجربه می‌کنند (سالمیوالي^۱، ۲۰۱۰). به طور سنتی، قربانی قلدری در زندگی واقعی اشکال مختلفی از جمله قربانی شدن فیزیکی (مثلاً هل دادن، کنک زدن)، قربانی شدن کلامی (مثلاً نام بردن، تمسخر کلامی) و همچنین قربانی شدن رابطه (مثلاً شایعه پراکنی، طرد عمدی اجتماعی) دارد (اسمیت^۲ و همکاران، ۲۰۰۸؛ ژاو و همکاران، ۲۰۲۲). توسعه فناوری اطلاعات الکترونیکی و استفاده فزاینده از آن توسط نوجوانان با قلدری از طریق رسانه‌های اجتماعی یا آزار سایبری (اسمیت و همکاران، ۲۰۰۸؛ ژاو و همکاران، ۲۰۲۲) همراه است. مطالعات متعدد به خوبی ثابت کرده‌اند که تجارب قربانی شدن قلدری سایبری می‌تواند انواع پیامدهای روانی-اجتماعی منفی از جمله مشکلات درونی‌سازی و بیرونی‌سازی (فیشر، گاردلار و توربه-تلون^۳، ۲۰۱۶)، عملکرد ضعیف تحصیلی (وایلانکورت، بریتین، مکدوگال و دوکو^۴، ۲۰۱۳) و حتی افکار و رفتارهای خودکشی (مور^۵ و همکاران، ۲۰۱۷) را پیش‌بینی کند. مدل بین فردی خود جرحی بدون خودکشی پیشنهاد می‌کند که رویدادهای بین فردی منفی به طور چشمگیری به خطر خودجرحی بدون خودکشی کمک می‌کند؛ زیرا خودجرحی بدون خودکشی به عنوان یک استراتژی مقابله‌ای ناسازگار برای کاهش استرس یا تنش ناشی از این تجربیات نامطلوب مانند قربانی شدن توسط همسالان عمل می‌کند (ژاو و همکاران، ۲۰۲۲؛ پرینشستاین، گوری، براون و رانکورت^۶، ۲۰۰۹). مطالعات متعدد رابطه قابل توجهی را بین خودجرحی بدون خودکشی و قربانی قلدری سنتی شدن نشان داده است (ورگار، استوارت، کاسبی، لینکلن و اورباخ^۷، ۲۰۱۹؛ وانگ و لیو^۸، ۲۰۲۱؛ وو، هو، ژنگ، سیا و یو^۹، ۲۰۲۱). همچنین، یک متانالیز نشان داد که در مقایسه با افراد غیر قربانی، کسانی که قربانی آزار و اذیت سایبری را تجربه کرده‌اند، بیشتر احتمال

-
1. Salmivalli 2. Smith 3. Fisher, Gardella & Teurbe-Tolon 4. Vaillancourt, Brittain, McDougall & Duku 5. Moore	6. Prinstein, Guerry, Browne & Rancourt 7. Vergara, Stewart, Cosby, Lincoln & Auerbach 8. Wang & Liu 9. Wu, Hou, Zeng, Cai & You

خامنه، بحرینیان و ابوالمعالی حسینی، ۱۴۰۰)، در قربانیان قلدری سایبری نسبت به این حادثه، این تصور ایجاد می شود که این عمل به صورت مکرر، مداوم و غیرقابل کنترل است و این تصور می تواند منجر به سه نوع استنباط در قربانیان شود: ۱. نسبت دادن قربانی زورگویی سایبری به دلایل پایدار؛ ۲. اعتقاد به اینکه پیامدهای منفی این عمل غیرقابل اصلاح و تغییرناپذیر است و بر بسیاری از زمینه های زندگی تأثیر می گذارند و ۳. خود را بی ارزش و حقیر تلقی کردن. این استنباط ها بیشتر به ایجاد و توسعه نامیدی نوجوانان وابسته به مواد کمک می کند (آبرامسون و همکاران، ۱۹۸۹). علاوه بر این، روز و آبرامسون پیشنهاد می کنند که رویدادهایی که ارزش شخصی افراد را تهدید می کنند یا مستقیماً اسناد منفی برای آنها ایجاد می کنند، مانند قربانی قلدری شدن، به احتمال زیاد در ایجاد نامیدی نقش دارند (چو، فن، لو و ژاو، ۲۰۱۸).

در پژوهش حاضر بسط تئوری از نظریه نامیدی روز و آبرامسون^۲ (۱۹۹۲) و مدل بین فردی خود جرحي بدون خود کشی (ژاو و همکاران، ۲۰۲۲؛ پرینشتاین و همکاران، ۲۰۰۹) به عنوان یک چارچوب مفهومی برای ادغام روابط بین قربانیان آزار سایبری، نامیدی و خود جرحي بدون خود کشی به کار گرفته شده است. بر این اساس، عوامل استرس زا، بهویژه زمانی که مزمن و غیرقابل کنترل باشند (به عنوان مثال، قربانی زورگویی سایبری شدن)، به ایجاد نامیدی کمک می کند (چو و همکاران، ۲۰۱۸). این نامیدی ایجاد شده نیز طبق مدل بین فردی خود جرحي بدون خود کشی، به خطر خود جرحي بدون خود کشی منجر می شود زیرا خود جرحي بدون خود کشی به عنوان یک استراتژی مقابله ای ناسازگار برای کاهش تنفس ناشی از علائم نامطلوب (نامیدی) عمل می کند (ژاو و همکاران، ۲۰۲۲؛ پرینشتاین و همکاران، ۲۰۰۹). با حمایت از این نظریه، برخی از مطالعات نشان داده اند که نامیدی رابطه بین عوامل استرس زا بین فردی و علائم برونشیتی را واسطه می کند (کورتی، جوهنسون و آلوی^۳، ۲۰۰۸؛ همیلتون و همکاران، ۲۰۱۳).

يکي ديگر از مكانيسم‌هاي بالقوه‌اي که مى تواند قرباني زور‌گويي سايرى را به خود جرحي بدون خودکشى مرتبط سازد، طرح‌واره‌های ناسازگار اوليه^۱ است. طرح‌واره‌های ناسازگار اوليه به عنوان «موضوعات يا الگوهای گستره و تعيم يافته، وابسته به خاطرات، احساسات، شناخت‌ها و احساسات بدني، با توجه به خود و روابط با ديگران که در دوران کودکي یا نوجوانی ايجاد شده و در طول زندگي تعيم داده مى شود و تا حد قابل توجهی ناكارآمد است» تعریف مى شود (يانگ و براون^۲، ۱۹۹۸). مدل طرح‌واره‌های ناسازگار پيشنهاد مى کند که تجربiyات منفي مانند سوءاستفاده و بد رفتاري (براي مثال قرباني قلدری سايرى شدن) به توسعه طرح‌واره‌های ناسازگار اوليه مى انجامد و اين به نوبه خود به ايجاد چندين مشكل روان‌شناختي از جمله خود جرحي بدون خودکشى منجر مى شود (سپهرى و كيانى، ۱۳۹۹). اين مدل ۱۸ طرح‌واره را پيشنهاد مى کند که مطابق با نيازهای عاطفى برآورده نشده در پنج حوزه گروه‌بندی مى شوند. در ميان اين حوزه‌ها، حوزه قطع ارتباط و طرد به شدت با تجربiyات قرباني شدن توسط خانواده و همسالان (کالوت، فرناندز-گونزالس، گونزالس-کابررا و گامز-گواديكس^۳، ۲۰۱۸) مرتبط است. اين حوزه شامل طرح‌واره‌هایي مانند رها شدن، سوءاستفاده، محروميت عاطفى و نقص مى باشد که به عدم ارضاي نياز به ايمني و روابط کافي با ديگران اشاره دارد (فورا-گارسيا و همكاران، ۲۰۲۱). بنابراین تجربiyات قرباني شدن مى تواند بر نحوه درک نوجوان از خود، جهان و ساخت طرح‌واره‌های ناكارآمد خود و روابط اجتماعي تأثير منفي بگذارد (اسلام‌پناه، مهدیان و جاجرمي، ۱۳۹۸؛ نريمانى و پرنیان خوي، ۱۴۰۰). به عنوان مثال، قرباني آزار سايرى شدن، مى تواند منجر به تغييرات عميقى در سистем اعتقادى نوجوان وابسته به مواد شود (کالوت و همكاران، ۲۰۱۸). همچنين از طريق توهين و تحقيير مداوم در اينترنت، قرباني ممکن است، ديد منفي نسبت به خود به عنوان فردی مضحك، معیوب و معتاد پيدا کند. اين دگرگونی شناختي درنتيجه قرباني شدن و تروما (روان زخم) طبق مدل طرح‌واره‌های ناسازگار اوليه، مى تواند منجر به شكل‌گيری یا فعال شدن طرح‌واره‌های

۲۶۰
260

۱۴۰، ۱۳۹، ۱۳۸، ۱۳۷، ۱۳۶، ۱۳۵، ۱۳۴، ۱۳۳، ۱۳۲، ۱۳۱، ۱۳۰، ۱۲۹، ۱۲۸، ۱۲۷، ۱۲۶، ۱۲۵، ۱۲۴، ۱۲۳، ۱۲۲، ۱۲۱، ۱۲۰، ۱۱۹، ۱۱۸، ۱۱۷، ۱۱۶، ۱۱۵، ۱۱۴، ۱۱۳، ۱۱۲، ۱۱۱، ۱۱۰، ۱۰۹، ۱۰۸، ۱۰۷، ۱۰۶، ۱۰۵، ۱۰۴، ۱۰۳، ۱۰۲، ۱۰۱، ۱۰۰، ۹۹، ۹۸، ۹۷، ۹۶، ۹۵، ۹۴، ۹۳، ۹۲، ۹۱، ۹۰، ۸۹، ۸۸، ۸۷، ۸۶، ۸۵، ۸۴، ۸۳، ۸۲، ۸۱، ۸۰، ۷۹، ۷۸، ۷۷، ۷۶، ۷۵، ۷۴، ۷۳، ۷۲، ۷۱، ۷۰، ۶۹، ۶۸، ۶۷، ۶۶، ۶۵، ۶۴، ۶۳، ۶۲، ۶۱، ۶۰، ۵۹، ۵۸، ۵۷، ۵۶، ۵۵، ۵۴، ۵۳، ۵۲، ۵۱، ۵۰، ۴۹، ۴۸، ۴۷، ۴۶، ۴۵، ۴۴، ۴۳، ۴۲، ۴۱، ۴۰، ۳۹، ۳۸، ۳۷، ۳۶، ۳۵، ۳۴، ۳۳، ۳۲، ۳۱، ۳۰، ۲۹، ۲۸، ۲۷، ۲۶، ۲۵، ۲۴، ۲۳، ۲۲، ۲۱، ۲۰، ۱۹، ۱۸، ۱۷، ۱۶، ۱۵، ۱۴، ۱۳، ۱۲، ۱۱، ۱۰، ۹، ۸، ۷، ۶، ۵، ۴، ۳، ۲، ۱، ۰

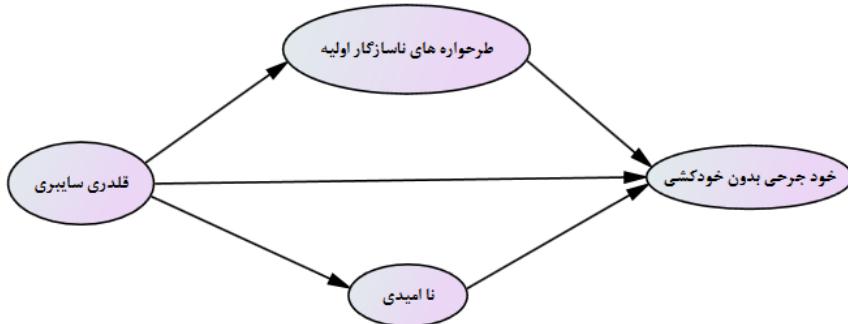
1. early maladaptive schemas (EMS)
2. Young & Brown

3. Calvete, Fernández-González,
González-Cabrera & Gámez-Guadix

ناسازگاری مانند طرح‌واره نقص و بی‌اعتمادی شود (کالوت و همکاران، ۲۰۱۸؛ یانگ و براؤن، ۱۹۹۸). در تائید این ادعا مطالعات گذشته دریافتند که قربانیان قدری سنتی (کالوت، ۲۰۱۴) و قدری سایبری (کالوت و همکاران، ۲۰۱۸) طرح‌واره‌های قطع ارتباط و طرد شدیدتری را گزارش کردند. این شناخت‌های منفی طبق مدل بین‌فردی خود جرحی بدون خودکشی (زاو و همکاران، ۲۰۲۲؛ پرینشتاین و همکاران، ۲۰۰۹) می‌تواند منجر به رفتار خود جرحی بدون قصد خودکشی شود. در این راستا مطالعات نشان داده‌اند که خودپنداره منفی، اغلب در آن دسته از نوجوانانی که رفتارهای خود جرحی بدون خودکشی دارند، وجود دارد (آمرمن و براؤن^۱، ۲۰۱۸؛ کلس، هوین، واندریکن، بیجتییر و موهلنکامپ^۲، ۲۰۱۰).

درنهایت همان‌طور که ذکر شد تجربه قربانی شدن قدری سایبری ممکن است خطری برای ایجاد چندین مشکل روانی از جمله خود جرحی بدون خودکشی در نوجوانان وابسته به مواد باشد. مطالعه حاضر به ارتباط بین قربانی آزاری سایبری و خود جرحی بدون خودکشی از نگاه مدل طرح‌واره (یانگ و براؤن، ۱۹۹۸) و نظریه نامیدی (رز و آبرامسون، ۱۹۹۲) می‌پردازد. همچنین لازم به ذکر است که تا به امروز، هیچ تحقیقی، در خصوص بررسی نقش میانجی گری نامیدی و طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه در رابطه بین بزه‌دیدگی ناشی از قدری سایبری و خود جرحی بدون خودکشی در نوجوانان پسر وابسته به مواد در داخل کشور صورت نگرفته است. بنابراین، هدف اصلی این مطالعه را می‌توان بررسی یک مدل میانجی در یک نمونه جامعه از نوجوانان ایرانی وابسته به مواد، به منظور درک روابط بین قربانی شدن قدری سایبری، حوزه طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه، نامیدی و خود جرحی بدون خودکشی دانست. دانستن روابط بین قربانی شدن قدری سایبری، طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و نامیدی به عنوان مکانیسم‌های دخیل در خود جرحی بدون خودکشی موجب فهم عمیق‌تر عوامل خطر و محافظت سلامت روان برای نوجوانان وابسته به موادی که قربانی قدری سایبری شدن می‌شود. هدف مطالعه حاضر این بود که

طرح واره‌های ناسازگار اوليه و نااميدی رابطه بين قلدری سایبری و خود جرحي بدون خودکشی را ميانجي گوري می‌کنند. شکل ۱ مدل مفروض مطالعه را نشان می‌دهد.

شکل ۱: مدل مفروض خود جرحي بدون خودکشی بر پايه قلدری سایبری

روش

جامعه، نمونه و روش نمونه‌گيري

مطالعه حاضر از نوع توصيفي مبتنی بر معادلات ساختاري است. جامعه آماری اين پژوهش کلیه نوجوانان پسر وابسته به مواد مراجعه کننده به مراکز کاهش آسيب سطح شهر تهران بودند که در سال ۱۴۰۰-۱۳۹۹ در اين پژوهش شرکت کردند. درنهایت بر اساس روش نمونه‌گيري در دسترس و با عنایت به پیشنهاد گاداگنولی و ولیسر^۱ (۱۹۹۸) که حداقل ۳۰۰ نفر را برای مطالعات مدل يابي ساختاري مكفي می‌داند تمامی ۳۵۰ نفری که پرسشنامه‌ها را تكميل کردن، به عنوان نمونه مطالعه حاضر به صورت دردسترس انتخاب شدند. ملاک ورود به پژوهش حاضر عبارت اند از: داشتن حداقل يك تجربه قرباني سایبری شدن، مراجعه کردن به مراکز کاهش آسيب، اعتياد به يكی از مواد مخدر صنعتی و سنتی به مدت حداقل ۶ ماه، دامنه سنی ۱۶ تا ۲۵ سال، مذکر بودن، داشتن حداقل سواد خواندن و نوشتن؛ به طوری که افراد قادر به پاسخگویی به پرسش‌نامه‌ها باشند و داشتن رضایت آگاهانه و ملاک خروج از اين پژوهش عبارت اند از: داشتن سابقه اختلال روان‌پزشکی و مشکلات جسماني شدید (طبق اظهارات خود معتادان)، عدم رضایت همکاری، نقص در تکمیل سؤالات. برای انجام این مطالعه با توجه شیوع ویروس کرونا ابتدا لازم بود که مراکز

۲۶۲
262

۱- ۱۰.۱۶.۶۷.۶۰.۶۵، آنلاین ۲۰۲۲
۲- پیمانه زبانی، پیمانه زبانی، پیمانه زبانی

کاهش آسیب فعال سطح تهران شناسایی شوند. بدین منظور بعد از بررسی‌های به عمل آمده مشخص گردید که بیش از ۱۰ مرکز کاهش آسیب وابسته به بهزیستی در استان تهران و ۱۲ سرپناه شبانه فعال است، همچنین حدود ۱۵ مرکز کاهش آسیب نیز وابسته به دانشگاه‌های علوم پزشکی است که روزانه به بیش از ۳ هزار نفر خدمات رسانی می‌کنند. همچنین لازم به ذکر است اگرچه به دلیل شیوع ویروس کرونا بسیاری از مراکز خدمات رسانی به حالت تعطیل و نیمه تعطیل درآمده بودند، اما مراکز کاهش آسیب و سرپناه‌ها همچنان بدون تعطیلی به ارائه خدمات رسانی مشغول بودند و ضمناً یک مسئولیت دیگر نیز به آن‌ها به صورت ضمی سپرده شده بود و آن پایش وضعیت علائم کرونا در بین مددجویان و ارائه خدمات و آموزش‌های لازم جهت پیشگیری از ویروس کرونا بود. درنهایت پژوهشگران با رعایت تمامی پروتکل‌های بهداشتی و با حفظ فاصله فیزیکی مؤثر به مراکز کاهش آسیب در سطح تهران مراجعه کردند که در این میان مرکز کاهش آسیب طنین فردان، مرکز کاهش آسیب ره gioian احیا تدرستی، مرکز کاهش آسیب پیروان همت، مرکز گذری کاهش آسیب اعتیاد شمشیری، مرکز گذری کاهش آسیب اعتیاد چتراء و مرکز گذری کاهش آسیب شهر ری حاضر به همکاری شدند. همچنین ملاحظات اخلاقی مانند رازداری و محروم‌مانه ماندن اطلاعات هویتی کاملاً رعایت شد. تحلیل داده‌ها نیز با نرم‌افزارهای SPSS23 و AMOS23، با استفاده از روش آماری معادلات ساختاری انجام شد.

ابزار

۱- پرسشنامه طرح‌واره یانگ^۱ (فرم کوتاه): این پرسشنامه ۷۵ سؤال دارد که برای سنجش ۱۵ طرح‌واره ناسازگار اولیه که در ۵ حیطه طبقه‌بندی می‌شوند مورد استفاده قرار می‌گیرد. حیطه‌ی یک بنام بریدگی و طرد شامل طرح‌واره‌های محرومیت هیجانی (جملات ۱ تا ۵)، بی‌ثباتی/رهاشدگی (جملات ۶ تا ۱۰)، بی‌اعتمادی/بدرفتاری (جملات ۱۱ تا ۱۵) ازروای اجتماعی/بیگانگی (جملات ۱۶ تا ۲۰) و نقص/شرم (جملات ۲۱ تا ۲۵) می‌شود.

1. Young schema questionnaire—short form

حیطه‌ی دو با نام خودگردانی و عملکرد مختل شامل طرح‌واره‌های شکست (جملات ۲۶ تا ۳۰)، وابستگی ابی کفایتی (جملات ۳۱ تا ۳۵)، آسیب‌پذیری در برابر بیماری و ضرر (جملات ۳۶ تا ۴۰) و گرفتار/خویشتن تحول نیافته (جملات ۴۱ تا ۴۵) می‌باشد. حیطه‌ی سه نیز با نام دیگر-جهت‌مندی شامل طرح‌واره‌های اطاعت (جملات ۴۶ تا ۵۰) و ایثار‌گری (جملات ۵۱ تا ۵۵) می‌باشد. حیطه‌ی چهار با نام گوش‌بهزنگی بیش از حد و بازداری نیز شامل طرح‌واره‌های بازداری هیجانی (جملات ۵۶ تا ۶۰) و معیارهای سرسختانه (جملات ۶۱ تا ۶۵) و درنهایت حیطه‌ی پنجم با نام محدودیت‌های مختل که طرح‌واره‌های استحقاق/بزرگ‌منشی (جملات ۶۶ تا ۷۰) و خویشتن‌داری/خود-انضباطی ناکافی (جملات ۷۱ تا ۷۵) را شامل می‌شود (یانگ و براون، ۱۹۹۸). هر یک از ۷۵ عبارت این پرسشنامه در مقیاس لیکرت ۵ نقطه‌ای نمره‌گذاری می‌شود. بارانوف، اوئی، چوو کوان^۱ (۲۰۰۶) در بررسی ویژگی‌های روان‌سنجدی این پرسشنامه در دو گروه استرالیایی و کره‌ای، آلفای کرونباخ را بین ۰/۹۴ تا ۰/۹۶ در گزارش کردند. پایایی مقیاس به موسیله آلفای کرونباخ برای کل آزمون ۰/۹۶ و برای خرد مقیاس‌ها بالاتر از ۰/۸۰ بود. این پرسشنامه در ایران توسط آهی در سال ۱۳۸۵ ترجمه و آماده اجرا شده و همسانی درونی آن بر حسب آلفای کرونباخ در گروه مؤنث ۰/۹۷ و در گروه مذکور ۰/۹۸ گزارش شده است (به نقل از خدابخشی کولاوی، علیزاده، منصور، تقی پور و فلسفی نژاد، ۱۳۹۳). پایایی این ابزار به روش ضریب آلفای کرونباخ در پژوهش حاضر ۰/۹۷ محاسبه گردید.

-۲- پرسشنامه نامیدی بک^۲: این پرسشنامه دارای ۲۰ سؤال بوده و هدف آن سنجش میزان نامیدی از ابعاد مختلف (یاس در دستیابی به خواسته‌ها، عدم اطمینان به آینده، بدینی، نومیدی در مورد آینده، انتظار منفی نسبت به آینده) است. طیف پاسخگویی آن از نوع لیکرت ۱ تا ۵ بوده که این شیوه نمره‌گذاری در مورد سؤالات شماره ۱، ۳، ۵، ۶، ۸، ۱۰، ۱۳، ۱۵ و ۱۹ به صورت معکوس محاسبه می‌شود. این پرسشنامه دارای پنج بعد می‌باشد. بعد اول یاس در دستیابی به خواسته‌ها که شامل سؤالات ۱۶، ۲۰، ۱۷، ۲۰، ۱۳، ۱۷، ۲۰ می‌باشد. بعد بعدی عدم اطمینان به آینده که شامل سؤالات ۱۵، ۱۸، ۷، ۱۰، ۱۸، ۷ می‌باشد. بعد بعدی عدم اطمینان به آینده که شامل سؤالات ۱۴، ۱، ۱۰، ۱۰ می‌باشد.

می باشد. بعد سوم بدینی شامل سؤالات ۳، ۱۱ می باشد و بعد بعدی نویسندگی در مورد آینده که شامل سؤالات ۴، ۱۲، ۱۹ می باشد و درنهایت بعد پنجم انتظار منفی نسبت به آینده که سؤالات ۸، ۵، ۶ را در برمی گیرد (گودرزی، ۱۳۸۱). در نسخه لاتین برای این پرسشنامه، ضریب همسانی درونی برابر با ۰/۷۸ به دست آمده است که نشان از پایایی مناسب این ابزار دارد (بک، وایزمن، لستر و ترکسلر، ۱۹۷۴). در پژوهش گودرزی (۱۳۸۱) روایی هم زمان این پرسشنامه در داخل کشور با استفاده از آزمون همبستگی مقیاس با پرسشنامه افسردگی بک مورد تائید قرار گرفت. همچنین پایایی پرسشنامه یا قابلیت اعتماد آن با استفاده از روش اندازه گیری آلفای کرونباخ ۰/۷۹ به دست آمد که نشان دهنده پایایی خوب این ابزار است (گودرزی، ۱۳۸۱). علاوه بر آن در پژوهش حاضر ضریب پایایی این مقیاس به روش آلفای کرونباخ برابر با ۰/۹۲ محاسبه گردید.

-۳- پرسشنامه خود جرحی بدون خودکشی^۳: برای اندازه گیری خود جرحی بدون قصد خودکشی از پرسشنامه خود آسیبی^۴ گراتر^۴ (۲۰۰۱) شد. این پرسشنامه به منظور اندازه گیری انواع رفتارهای خود آسیبی در جامعه غیر بیمار طراحی شده است. آزمون شامل ۱۷ عبارت است و از ۱۱ رفتار (به عنوان مثال، به سروصورت زدن، خراشیدن و سوراخ کردن پوست، سوزاندن، حکاکی نوشته‌ها و عکس بر روی پوست (حال کوبی) و...) تشکیل شده است. عبارات در یک مقیاس ۶ درجه‌ای با گزینه‌های پاسخ از ۰ (هرگز) تا ۵ (پنج بار یا بیشتر) رتبه‌بندی می‌شوند. این پرسشنامه دارای پنج بعد می‌باشد بعد اول رفتارهای مربوط به بریدن، خراش دادن و ضربه زدن که شامل سؤالات ۱ تا ۶ می‌باشد. بعد دوم رفتارهای مربوط به سوزاندن و حال کوبی کردن که شامل سؤالات ۷ تا ۱۲ می‌باشد و بعد سوم نیز رفتارهای مربوط به استفاده از مواد شیمیایی وغیره است که شامل سؤالات ۱۳ تا ۱۷ می‌باشد (ژاو و همکاران، ۲۰۲۲). ضریب پایایی این پرسشنامه در نسخه لاتین در حوزه نوجوانان به روش آلفای کرونباخ برابر با ۰/۹۱ گزارش شده است (ژاو و همکاران، ۲۰۲۲). نمرات بالاتر در این پرسشنامه نشان دهنده شدت بیشتر خود جرحی بدون

1. Beck, Weissman, Lester & Trexler
2. non-suicidal self-injury assessment tool

3. deliberate self-harm inventory
4. Gratz

خودکشی می‌باشد. این پرسشنامه در ایران توسط پیوسته گر در سال ۱۳۹۲ ترجمه و آماده اجراشده و همسانی درونی آن بر حسب آلفای کرونباخ در نوجوانان ۰/۷۱ گزارش شده است (پیوسته گر، ۱۳۹۳). همچنین این ابزار در پژوهش دهقان، نادری، هاشمی و باعزم (۱۴۰۰) نیز مورد استفاده قرار گرفته است که پایابی و روایی آن نیز تائید گردید. پایابی این مقیاس در پژوهش حاضر به روش آلفای کرونباخ ۰/۸۸ محاسبه گردید.

۴- پرسشنامه تجربه قدری قربانی سایبری^۱: این پرسشنامه توسط آنتونیادو، کوکینوس و مارکوس^۲ (۲۰۱۶) به منظور بررسی تجربه قدری سایبری با قربانی سایبری در بین نوجوانان طراحی و اعتبار یابی شده است. شیوه نمره گذاری این برنامه به صورت طیف لیکرتی ۵ درجه‌ای از ۱ تا ۵ است. این پرسشنامه دارای دو عامل قربانی سایبری و قدری سایبری است و هر عامل دارای ۱۲ سؤال است. ضریب پایابی این ابزار در نسخه لاتین به روش آلفای کرونباخ برای عامل قدری سایبری برابر با ۰/۸۹ و برای عامل قربانی سایبری برابر با ۰/۸۰ گزارش شده است (آنتونیادو و همکاران، ۲۰۱۶). این پرسشنامه در ایران توسط بشرپور و زردی در سال ۱۳۹۸ ترجمه و آماده اجراشده و همسانی درونی آن برای عامل قدری سایبری، عامل قربانی سایبری و کل مقیاس بر حسب آلفای کرونباخ در نوجوانان به ترتیب ۰/۷۵، ۰/۷۸ و ۰/۷۹ گزارش شده است (بشرپور و زردی، ۱۳۹۸). در پژوهش حاضر نیز پایابی کل پرسشنامه با روش آلفای کرونباخ برابر ۰/۹۵ به دست آمد.

یافته‌ها

میانگین سنی نوجوانان پسر وابسته به مواد ۱۹/۸۲ سال با انحراف استاندارد ۱/۹۸ بود. از این تعداد ۱۹/۱ درصد (۶۷ نفر) مدت زمان هفت ماه، ۱۶/۹ درصد (۵۹ نفر) هشت ماه، ۱۹/۴ درصد (۶۸ نفر) نه ماه، ۱۶/۶ درصد (۵۸ نفر) ده ماه، ۱۴/۳ درصد (۵۰ نفر) یازده ماه و ۱۳/۷ درصد (۴۸ نفر) دوازده ماه است که به اعتیاد دچار شده است. شاخص‌های توصیفی متغیرهای پژوهش در جدول ۱ آمده است.

۲۶۶
۲۶۶

۱۴۰۱، ۱۶۰۷، ۱۵۰۶، ۱۴۰۵، ۱۳۰۴، ۱۲۰۳، ۱۱۰۲، ۱۰۰۱، ۰۹۰۰، ۰۸۰۰، ۰۷۰۰، ۰۶۰۰، ۰۵۰۰، ۰۴۰۰، ۰۳۰۰، ۰۲۰۰، ۰۱۰۰، ۰۰۰۰

1. cyber-bullying/victimization experiences questionnaire

2. Antoniadou, Kokkinos & Markos

جدول ۱: شاخص‌های توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیر	میانگین	انحراف استاندارد	
حیطه بریدگی و طرد	۱۱۳/۷۶	۱۳/۲۲	طرح وارهای ناسازگار اولیه
حیطه خودگردانی و عملکرد مختلط	۸۳/۸۶	۱۲/۷۱	
حیطه دیگر-جهتمندی	۴۶/۳۷	۵/۶۹	
حیطه گوش به زنگی بیش از حد و بازداری	۴۲/۰۷	۸/۰۷	
حیطه محلودیت‌های مختلط	۳۸/۱۰	۸/۷۰	
نمود کل طرح وارهای ناسازگار اولیه	۳۲۴/۱۸	۴۳/۷۳	
یاس	۲۱/۹۸	۴/۴۱	
عدم اطمینان به آینده	۲۰/۴۷	۴/۴۹	
بدبینی	۶/۷	۱/۶۴	
نامیدی در مورد آینده	۸/۷۱	۲/۵۴	
انتظار منفی نسبت به آینده	۱۲/۱۸	۳/۱۰	نامیدی
نمود کل نامیدی	۷۰/۰۷	۱۴/۴۹	
مربوط به بریدن، خراش دادن و ضربه زدن	۲۲/۱۶	۶/۲۳	
مربوط به سوزاندن و خال کوبی کردن	۱۸/۶۳	۵/۱۵	
مربوط به استفاده از مواد شیمیایی و غیره	۱۵/۰۲	۴/۹۴	
نمود کل خود جرحی بدون خودکشی	۵۵/۸۲	۱۳/۱۲	
قربانی سایبری	۳۴/۲۴	۹/۴۶	
قلدری سایبری	۳۴/۵۶	۹/۵۵	
نمود کل تجربه قلدري - قربانی سایبری	۶۸/۸۱	۱۸/۹۶	
خود جرحی بدون خودکشی			

جدول ۲ ضرایب همبستگی بین متغیرهای پژوهش را نشان می‌دهد. بررسی ضرایب نشان می‌دهد که تمامی ابعاد طرح وارهای ناسازگار اولیه و تمامی ابعاد نامیدی با خود جرحی بدون خودکشی و تجربه قلدري - قربانی سایبری رابطه مثبت و معنی‌داری دارند. همچنین رابطه تجربه قلدري - قربانی سایبری با خود جرحی بدون خودکشی نیز رابطه مثبت و معنی‌داری دارد.

جدول ۲: ضرایب همبستگی متغیرهای پژوهش

متغیرها	۱۹	۱۸	۱۷	۱۶	۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱. بزدگی و طرد	-																		
۲. خودگردانی و عملکرد مدخل	-	***/۷۵																	
۳. دیگر-جهتمندی	-	***/۹۰	***/۸۸																
۴. گوش به زنگ ییش از حد	-	***/۹۹	***/۷۷	***/۹۰															
۵. محدودیتهای مدخل	-	***/۷۰	***/۵۲	***/۹۵	***/۶۴														
۶. طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه	-	***/۸۷	***/۹۱	***/۸۰	***/۹۳	***/۹۳													
۷. یاس	-	***/۸۰	***/۵۸	***/۵۱	***/۴۷	***/۵۸	***/۵۲												
۸. عدم اطمینان به آینده	-	***/۸۸	***/۶۲	***/۶۰	***/۵۵	***/۴۸	***/۶۰	***/۵۴											
۹. بدینی	-	***/۸۵	***/۷۹	***/۴۴	***/۴۳	***/۳۷	***/۳۲	***/۴۲	***/۳۸										
۱۰. نامیدی در مورد آینده	-	***/۶۷	***/۶۷	***/۷۳	***/۴۸	***/۴۵	***/۴۲	***/۳۹	***/۴۵	***/۴۳									
۱۱. انتظار منفی نسبت به آینده	-	***/۵۲	***/۴۶	***/۸۷	***/۷۳	***/۵۳	***/۵۱	***/۴۶	***/۴۱	***/۵۱	***/۴۶								
۱۲. نامیدی	-	***/۸۸	***/۷۹	***/۷۷	***/۹۶	***/۹۵	***/۶۲	***/۶۰	***/۵۴	***/۴۹	***/۶۰	***/۵۴							
۱۳. مریوط به بزدند و ...	-	***/۴۷	***/۳۸	***/۳۷	***/۴۶	***/۴۴	***/۵۶	***/۵۲	***/۳۹	***/۴۵	***/۴۹								
۱۴. مریوط به سوزاندن و ...	-	***/۶۲	***/۴۷	***/۳۹	***/۳۸	***/۳۷	***/۴۵	***/۴۶	***/۵۰	***/۴۷	***/۴۸	***/۴۸	***/۴۴						
۱۵. استفاده از مواد شیمیایی و ...	-	***/۳۵	***/۳۹	***/۳۱	***/۲۰	***/۳۱	***/۲۲	***/۲۹	***/۳۱	***/۳۹	***/۴۰	***/۳۵	***/۲۵	***/۴۰	***/۴۰				
۱۶. خود جرحي بدون خود کشی	-	***/۷۰	***/۸۲	***/۸۷	***/۵۲	***/۴۱	***/۴۵	***/۴۰	***/۵۱	***/۶۱	***/۵۹	***/۵۷	***/۴۳	***/۵۹	***/۵۳	***/۵۳	***/۵۳	***/۵۳	
۱۷. قربانی سایبری	-	***/۵۱	***/۳۴	***/۳۹	***/۴۸	***/۴۴	***/۴۹	***/۴۲	***/۵۴	***/۵۲	***/۵۶	***/۶۰	***/۴۸	***/۵۷	***/۵۷	***/۵۷	***/۵۷	***/۵۷	
۱۸. قدری سایبری	-	***/۹۸	***/۵۱	***/۳۵	***/۳۹	***/۴۷	***/۵۰	***/۴۳	***/۴۹	***/۵۳	***/۵۲	***/۵۵	***/۵۹	***/۴۸	***/۵۷	***/۵۶	***/۵۶	***/۵۶	
۱۹. تجربه قدری-قربانی سایبری	-	***/۹۹	***/۹۹	***/۵۱	***/۳۴	***/۳۹	***/۴۸	***/۴۲	***/۵۴	***/۵۲	***/۵۶	***/۶۰	***/۴۸	***/۵۷	***/۵۰	***/۵۷	***/۵۷	***/۵۷	

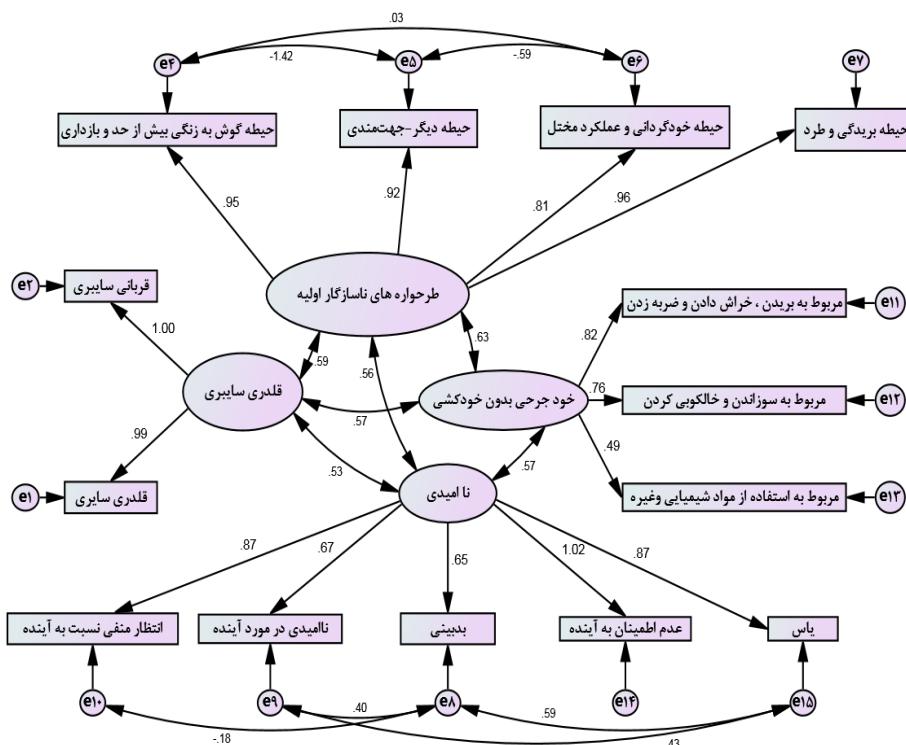
برای بررسی روابط علی و ساختاری بین متغیرهای پژوهش از روش مدل‌یابی معادلات ساختاری استفاده شده است. از بین روش‌های مختلفی که برای تخمین پارامترهای مدل وجود دارد در پژوهش حاضر از متداول‌ترین روش یعنی روش حداقل‌درست نمایی^۱ در مدل معادلات ساختاری استفاده شده است. پیش شرط استفاده از این روش نرمال بودن چند متغیرهای است که با توجه به مقادیر کشیدگی و چولگی می‌توان گفت توزیع داده‌ها نرمال است و پیش‌فرض نرمال بودن برقرار است و دومین پیش شرط این است که سطح سنجش متغیرها بالاتر از مقیاس ترتیبی باشد که این شرط نیز برقرار است.

اجرای تحلیل در مدل معادلات ساختاری شامل دو مرحله کلی است: تحلیل عاملی تأییدی و سپس مدل معادلات ساختاری. برای بررسی مدل اندازه‌گیری، بعد از بررسی ضرایب مسیر و شاخص‌های برازش مدل مشخص گردید که مدل مفروض پژوهش حاضر دارای برازش نیست، یکی از ضرایب مسیر نیز معنادار نبود. بدین ترتیب بر روی مدل اولیه اندازه‌گیری اصلاحات لازم انجام شد که بدین شرح بود: مسیر طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه به حیطه محدودیت‌های مختلف ضریب معنادار ۰/۵۰ را داشت اما چون مقدار آن از نقطه برش ضرایب مسیر در پژوهش‌های علوم رفتاری که اغلب بزرگ‌تر از ۰/۶۰ ± در نظر گرفته شد (ورعی، مومنی و مرادی، ۱۳۹۹) و همچنین سایر ضرایب مسیر حیطه‌های این سازه کمتر بود، از مدل پژوهش حذف گردید، همچنین یک کوواریانس خطابین سازه‌های حیطه خودگردانی و عملکرد مختلف با حیطه‌های دیگر-جهت مندی و گوش به زنگی و همچنین بین این دو حیطه باهم که از زیر سازه‌های طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه هستند رسم شد. از طرفی یک کوواریانس خطابین سازه‌های یاس با بدینی و نامیدی در مورد آینده و همچنین بین بدینی و نامیدی در مورد آینده و انتظار منفی نسبت به آینده از زیر سازه‌های نامیدی رسم گردید و بعد از این اصلاحات مجدد مدل اجرا شد. همان‌طور که در جدول ۳ نشان داده شده است، می‌توان گفت که شاخص‌های برازش مدل اندازه‌گیری بعد از اصلاح مدل، بیانگر برازش مطلوب مدل است.

جدول ۳: شاخص‌های برازش مدل اندازه‌گیری، قبل و بعد از انجام اصلاح

شاخص	x^2	Df	x^2/df	RMS EA	GFI	NFI	CFI	IFI	TLI
قبل از اصلاح	۱۴۷۶/۳۹۰	۰/۷۸۶	۰/۷۸۵	۰/۷۱۹	۰/۲۱۸	۰/۵۷۶	۰/۷۰۳	۰/۷۸۶	۰/۷۳۱
بعد از اصلاح	۱۵۰/۲۲۹	۶۴	۲/۳۴۷	۰/۹۷۳	۰/۰۶۲	۰/۹۰۹	۰/۹۴۴	۰/۹۸۴	۰/۹۷۷
مقادیر مطلوب	-	-	-	ییشتر از کمتر از ۳	کمتر از ۳	ییشتر از کمتر از ۳			

پس از اطمینان از مناسب بودن برازش مدل اندازه‌گیری، مدل نهایی اندازه‌گیری بر اساس آخرین تغییرات به صورت شکل ۲ رسم شد. شکل ۲ نشانگر مدل نهایی اندازه‌گیری متغیرهای پژوهش است.

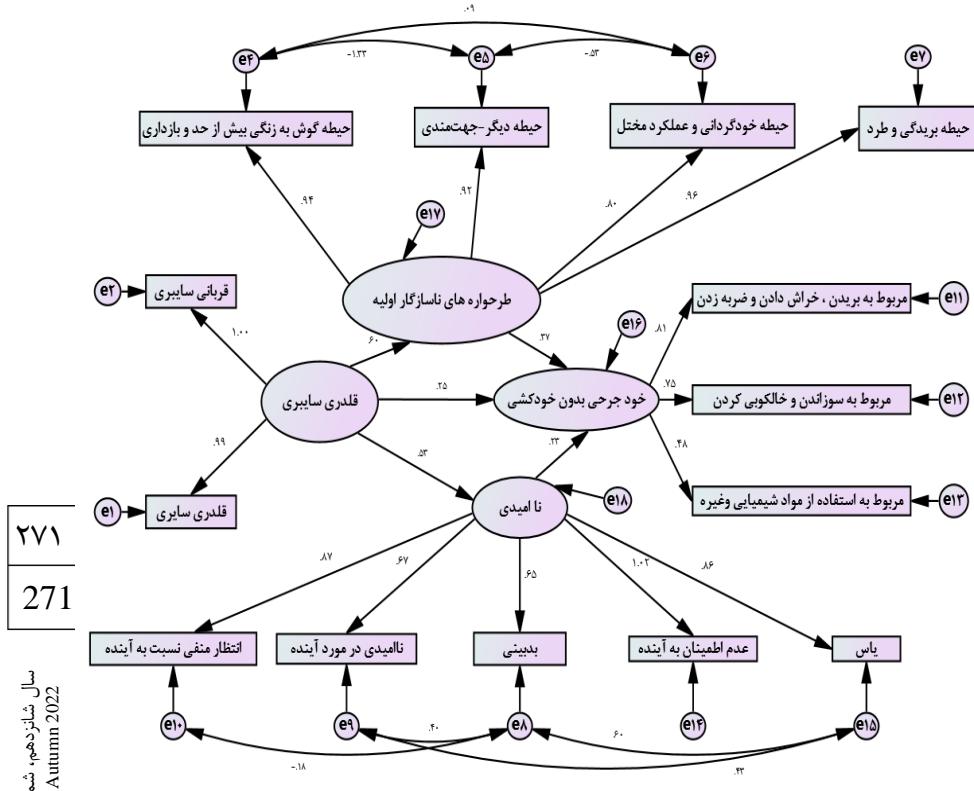

۲۷۰
270

۱۴۰
Vol. 16, No. 65, آنومان ۲۰۲۲
شماره ۱۶، پیاپی ۶۵، سال ۱۴۰

شکل ۲: مدل اندازه‌گیری (تحلیل عاملی تأییدی) خود جرحی بدون خودکشی بر پایه قلمدری سایبری بعد از اعمال اصلاحات لازم

درنهایت پس از اطمینان از مناسب بودن برآش مدل اندازه‌گیری، مدل معادلات ساختاری را با پیروی از مدل پژوهش بر اساس آخرین تغییرات در مدل اندازه‌گیری (تحلیل عامل تأییدی) شکل ۳ رسم شد.

شکل ۳ روابط ساختاری بین متغیرهای پژوهش را نشان می‌دهد. بر این اساس نتایج ضریب مسیر اثر مستقیم قدری سایبری بر خود جرحي بدون خودکشی بدون حضور متغیر میانجی یا همان اثر کل، ضریب اثر مستقیم قدری سایبری بر نامیدی و طرحواره‌های ناسازگار اولیه و ضریب تأثیر نامیدی و طرحواره‌های ناسازگار اولیه بر خود جرحي بدون خودکشی در جدول ۴ ارائه شده است.

جدول ۴: مسیرها و ضرایب استاندارد و غیراستاندارد مسیرهای مستقیم

مسیرها	نتیجه	معناداري	خطاي	ضرير	ضرير	استاندارد	غیراستاندارد	استاندارد	بحرياني
بزه ديدگي ناشي از قلدرى سايرى ← طرح وارههای ناسازگار اوليه	تائيد شد	۰/۰۰۱	۱۳/۱۲۸	۰/۰۶۱	۰/۸۰	۰/۵۹			
بزه ديدگي ناشي از قلدرى سايرى ← ناميدى	تائيد شد	۰/۰۰۱	۹/۴۵۰	۰/۰۰۶	۰/۰۵	۰/۵۳			
بزه ديدگي ناشي از قلدرى سايرى ← خود جرحي	تائيد شد	۰/۰۰۱	۳/۶۳۶	۰/۰۳۶	۰/۱۲	۰/۲۴			
طرح وارههای ناسازگار اوليه ← خود جرحي	بدون خودکشي	۰/۰۰۱	۶/۰۸۸	۰/۰۲۴	۰/۱۴	۰/۳۶			
ناميدى ← خود جرحي بدون خودکشي	تائيد شد	۰/۰۰۱	۴/۰۹۷	۰/۲۷۰	۱/۱۰	۰/۲۳			

با توجه به نتایج جدول ۴ قلدری سايرى بر خود جرحي بدون خودکشي بدون حضور متغيرهای میانجی گر اثر مثبت و معناداري دارد. همچنین تأثير مستقیم و معناداري بر ناميدی و طرح وارههای ناسازگار اوليه دارد. از طرفی ناميدی و طرح وارههای ناسازگار اوليه تأثير مثبت و معناداري را بر خود جرحي بدون خودکشي نشان می‌دهد. همچنین جهت آزمون رابطه غيرمستقیم قلدری سايرى و خود جرحي بدون خودکشي از طریق متغيرهای میانجی یعنی نامیدی و طرح وارههای ناسازگار اوليه از روش بوت استراتاپ^۱ در دستور کامپیوتری پریچر و هیز^۲ (۲۰۰۸)، استفاده شد که نتایج آن نیز در جدول ۵ ارائه شده است.

۲۷۲
272

۱۶، ۱۵، ۱۴، ۱۳، ۱۲، ۱۱، ۱۰، ۹، ۸، ۷، ۶، ۵، ۴، ۳، ۲، ۱، ۰، ۱۶، No. 65، آنومان ۲۰۲۲، پژوهشی، شماره ۶۵، پیاپی ۱۶،

جدول ۵: نتایج روش بوت استراتاپ در بوردسي مسیرهای غيرمستقیم و واسطه‌اي

مسیرها	بوت	بوت	بوت	بوت	حد بالاي	حد پايان	خطاي	معناداري
قلدرى سايرى ← طرح وارههای ناسازگار اوليه ← خود جرحي بدون خودکشي	۰/۱۷۱۹	۰/۰۳۰۵	۰/۱۱۴۲	۰/۲۳۲۸	۰/۰۳۰۵	۰/۱۷۱۹	طرح وارههای ناسازگار اوليه	معنی دار است
قلدرى سايرى ← ناميدى ← خود جرحي	۰/۰۷۳۹	۰/۰۲۷۰	۰/۰۲۴۴	۰/۱۲۸۸	۰/۰۲۴۴	۰/۰۷۳۹	ناميدى	معنی دار است
قلدرى سايرى ← طرح وارههای ناسازگار اوليه و ناميدى ← خود جرحي بدون خودکشي	۰/۰۲۴۵۸	۰/۰۳۱۵	۰/۱۸۴۲	۰/۰۳۰۸۵	۰/۰۳۱۵	۰/۰۲۴۵۸	طرح وارههای ناسازگار اوليه	معنی دار است

در روش بوت استرالپ جهت تمامی مسیرهای غیرمستقیم، سطح اطمینان ۹۵ درصدی و تعداد نمونه گیری مجدد بوت استرالپ برای مسیرهای غیرمستقیم ۵۰۰۰ انتخاب شد. همان‌طور که در جدول ۵ ملاحظه می‌شود، در مسیرهای غیرمستقیم حد بالا و حد پایین صفر را در برنمی‌گیرند. بنابراین، مسیرهای غیرمستقیم معنی دار است و تائید می‌شود. لذا با توجه به نتایج فوق و همچنین نتایج آزمون میانجی گری می‌توان گفت اثر مستقیم قلدری سایبری بر خود جرحی بدون خودکشی در مدل میانجی با حضور نامیدی و طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه معنادار است یعنی اینکه نامیدی و طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه توانسته است رابطه بین قلدری سایبری و خود جرحی بدون خودکشی را میانجی گری کنند.

بحث و نتیجه‌گیری

مطالعه حاضر رابطه بین بزه‌دیدگی ناشی از قلدری سایبری و خود جرحی بدون خودکشی و همچنین نقش واسطه‌ای نامیدی و طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه در رابطه بین این دو متغیر را برای اولین بار در نمونه‌ای از نوجوانان پسر ایرانی وابسته به مواد مخدر بررسی کرد. همان‌طور که انتظار می‌رفت، بزه‌دیدگی ناشی از قلدری سایبری تأثیر مستقیمی بر خود جرحی بدون خودکشی داشت. این نتیجه با شواهد قبلی که از ارتباط مثبت بین قربانی شدن قلدری ستی یا قربانی سایبری و خود جرحی بدون خودکشی در میان نوجوانان حمایت می‌کند (زو و همکاران، ۲۰۲۱؛ وو و همکاران، ۲۰۲۱؛ وانگ و لیو، ۲۰۲۱؛ ورگارا و همکاران، ۲۰۱۹؛ جان و همکاران، ۲۰۱۸؛ مور و همکاران، ۲۰۱۷) و همچنین با نظریه فشار عمومی^۱ (آگنیو، ۲۰۱۷) و مدل بین فردی خود جرحی غیر خودکشی همخوانی دارد (پرینشتاین و همکاران، ۲۰۰۹). از منظر نظری این یافته را می‌توان به دو صورت تبیین نمود. در استدلال اول می‌توان گفت که قلدری با فشار عمومی قوی‌تری مرتبط است که رفتارهای انحرافی مانند خود جرحی غیر خودکشی را پیش‌بینی می‌کند؛ پس منطقی به نظر می‌رسد که در مطالعه حاضر بزه‌دیدگی ناشی از قلدری سایبری به عنوان یک فشار عمومی قوی منجر به رفتارهای خود جرحی غیر خودکشی گردد. استدلال دیگر این نتیجه را این‌گونه توضیح می‌دهد که خود جرحی غیر خودکشی در قربانیان به عنوان یک استراتژی

مقابله‌اي ناسازگار برای تنظيم احساسات منفي ناشي از تعارضات بين فردی، مانند قرباني آزاری سایبری در نظر گرفته می‌شود. بنابراین هنگامی که نوجوان معتاد در معرض اين احساسات منفي شدید ناشي از قرباني قلدري سایبری شدن قرار می‌گيرد با توجه به ضعف در راهبردهای مقابله‌اي سازگار به خود جرحي بدون قصد خودکشی به عنوان يك راهبرد ناسازگارانه متولسل می‌شود که از اين طریق بتواند تعارضات بين فردی را کاهش دهد و احساسات منفي خویش را تنظيم کند. از دیدگاه تجربی، يك تبیین ممکن است این باشد که مشکلات درونی و بیرونی قربانیان آزار و اذیت سایبری، مانند علائم اضطراب، علائم افسردگی، تنهایی، عزت نفس ضعیف و رفتارهای تهاجمی و ضداجتماعی، با افزایش خطر خود جرحي غیر خودکشی مرتبط هستند. لذا به صورت کلی می‌توان گفت که قربانی شدن شرایط شکل‌گیری و اقدام به خود جرحي بدون خودکشی را افزایش و موافع این رفتار را کاهش می‌دهد.

يکی دیگر از یافته‌های مطالعه حاضر تأثير مستقیم بزه دیدگی ناشی از قلدري سایبری بر طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه است. این یافته نیز با نتایج مطالعات قبلی که از ارتباط مثبت بین بزه دیدگی ناشی از قلدري سایبری و طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه حمایت می‌کند، همسو و هماهنگ است (ژاو و همکاران، ۲۰۲۲؛ فورا-گارسیا و همکاران، ۲۰۲۱؛ کالوت و همکاران، ۲۰۱۸؛ آمرمن و براون، ۲۰۱۸؛ کلس و همکاران، ۲۰۱۰). در تبیین این یافته نیز در سطح نظری می‌توان از مدل استرس-حساستی^۱ کمک گرفت (کالوت، اروه و هانکین، ۲۰۱۵) بنابراین طبق این مدل می‌توان گفت قربانی شدن می‌تواند به تحریک افکار، رفتارها و احساساتی کمک کند که طرح‌واره‌های از قبل موجود را در جای خود نگه می‌دارد و آن‌ها را تداوم می‌بخشد؛ چراکه قربانی قلدري سایبری شدن يك عامل استرس‌زا شدید بین فردی است و بنابراین می‌تواند طرح‌واره‌هایی را فعال کند که شامل باورها و احساسات مربوط به روابط با دیگران است. لذا وقوع تجارب قربانی شدن می‌تواند شناخت‌ها و احساساتی را مانند ادراک از خود به عنوان فردی معیوب و طردشده توسط دیگران و این انتظار که دیگران از فرد سوءاستفاده کنند، فعال و تقویت کند. در تبیین

۲۷۴
۲۷۴

۱۶، ۱۵، ۱۴، ۱۳، ۱۲، ۱۱، ۱۰، ۹، ۸، ۷، ۶، ۵، ۴، ۳، ۲، ۱، ۰۱، ۰۲، ۰۳، ۰۴، ۰۵، ۰۶، ۰۷، ۰۸، ۰۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۶، No. 65، آوریل ۲۰۲۲، پژوهشی اسلامی

دیگر می‌توان این گونه استدلال کرد که بزه‌دیدگی ناشی از قلدری سایبری به دلیل ویژگی‌های مانند تجارب مکرر توهین، انتقاد و تحقیر آنلاین که در بسیاری از موارد توسط تعداد زیادی از بینندگان دیده می‌شود، انواع خاصی از باورهای مورد تائید قربانیان شامل تلقی خود به عنوان یک شکست خورده، در که دنیای اجتماعی به عنوان تهدید کننده، دیدن خود به عنوان نامحبوب، نامطلوب، غیر جذاب و به طور کلی داشتن دیدگاه منفی نسبت به خود، جهان و آینده را فعال، تقویت و ایجاد می‌کند و این خودپنداری‌ها در واقع همان محتويات طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه می‌باشد؛ بنابراین منطقی است که بزه‌دیدگی ناشی از قلدری سایبری موجب افزایش طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه می‌شوند.

یکی دیگر از یافته‌های مدل مطالعه حاضر تأثیر مستقیم بزه‌دیدگی ناشی از قلدری سایبری بر نامیدی است. این یافته با شواهد قبلی که از ارتباط مثبت بین قربانی شدن قلدری سنتی یا قربانی سایبری و خود جرحی بدون خودکشی در میان نوجوانان حمایت می‌کند (چو و همکاران، ۲۰۱۸؛ وانگ و همکاران، ۲۰۱۵؛ یانگ و همکاران، ۱۹۹۶) و با نظریه نامیدی رز و آبرامسون (۱۹۹۲) همسو و هماهنگ است. بر این اساس در تبیین این یافته می‌توان گفت که بزه‌دیدگی ناشی قلدری سایبری به عنوان یک عامل استرس‌زاوی که عموماً مزمن و غیرقابل کنترل هستند و ارزش شخصی افراد را تهدید می‌کنند یا مستقیماً اسناد منفی برای آن‌ها ایجاد می‌کنند به ایجاد نامیدی منجر می‌شوند. همچنین شناخت‌های ناسازگار و باورهای مربوط به خود و جهان (به عنوان مثال، عزت نفس پایین و ارزش خود) عوامل اصلی نامیدی هستند و افرادی که تجربه قربانی شدن قلدری سایبری را دارند، معمولاً این شناخت‌های منفی و ناسازگار را دارند و دنیای بیرون و سایر افراد را تهدید کنند، غیرقابل اعتماد و غیرقابل کنترل می‌دانند. بنابراین نه تنها رویداد منفی بلکه تفسیر فرد از رویداد منفی نیز در ایجاد نامیدی نقش دارد.

یکی دیگر از یافته‌های مطالعه حاضر تأثیر مستقیم نامیدی بر خود جرحی بدون خودکشی است. این یافته نیز با نتایج مطالعات قبلی که از ارتباط مثبت بین نامیدی و خود جرحی بدون خودکشی حمایت می‌کند همسو و هماهنگ است (ژاو و همکاران، ۲۰۲۲؛ همیلتون و همکاران، ۲۰۱۳؛ پرینشتاین و همکاران، ۲۰۰۹؛ کورتنی و همکاران، ۲۰۰۸).

در تبیین این یافته از نگاه مدل بین فردی خود جرحي می‌توان این‌گونه استدلال کرد که هنگام تجربه نامیدی، افراد ممکن است دچار شک به خود شوند و این شناخت منفی که از خود دارند ممکن است به احساس نامیدی کمک کند باگذشت زمان، با تداوم احساس نامیدی، این افراد ممکن است در ک نامیدانه‌ای از خود و حتی کل جهان پیدا کنند. در این زمان، خود جرحي بدون خودکشی ممکن است به عنوان یک استراتژی ناسازگارانه برای کاهش نامیدی و ایجاد امید استفاده شود. چراکه خود جرحي بدون خودکشی می‌تواند احساسات غیرقابل تحمل و افکار غیرقابل بیان فرد را بیان کند.

یکی دیگر از یافته‌ها مطالعه حاضر تأثیر مستقیم طرح واره‌های ناسازگار اولیه بر خود جرحي بدون خودکشی است. این یافته نیز با نتایج مطالعات قبلی که از ارتباط مثبت بین نامیدی و خود جرحي بدون خودکشی حمایت می‌کند همسو و هماهنگ دانست (ژاو و همکاران، ۲۰۲۲؛ کالوت و همکاران، ۲۰۱۸؛ آمرمن و براون، ۲۰۱۸؛ کالوت، ۲۰۱۴؛ کلس و همکاران، ۲۰۱۰). این یافته نیز با نگاهی بر مدل بین فردی خود جرحي قبل تبیین است. بر این اساس طرح واره‌های ناسازگار اولیه در قالب افکار منفی و عواطف ناخوشایند ظاهر می‌شوند و با توجه به این امر که نوجوان وابسته به مواد تھی از راهبردهای مقابله‌ی سازگارانه است، از راهبرد ناسازگارانه‌ای مانند خود جرحي بدون قصد خودکشی صرفاً به منظور تخلیه هیجانی و فائق آمدن بر هیجانات و عواطف منفی و نامطلوب درونی بهره می‌برد.

درنهایت مدل نهایی پژوهش نشان داد که بزه دیدگی ناشی از قللری سایبری بر خود جرحي بدون خودکشی از طریق نامیدی و طرح واره‌های ناسازگار اولیه تأثیر غیرمستقیم مثبتی دارد. اگرچه مطالعه‌ای جهت بررسی همخوانی یا عدم همخوانی این یافته یافت نشد، اما می‌توان به صورت کلی این یافته را با تمامی مطالعاتی که در یافته‌های پیش‌تر همخوانی آن‌ها بررسی شد همخوان و همسو دانست. در تبیین این یافته می‌توان این‌گونه استدلال کرد که تجربه قربانی شدن از طریق فناوری‌های جدید، تغییرات عمیقی را در طرح واره‌هایی ایجاد می‌کند که نحوه در ک واقعیت را مشخص می‌کنند. به‌طور ویژه، آزار و اذیت سایبری می‌تواند باعث ایجاد بی‌اعتمادی نسبت به دیگران شود. آزار و اذیت‌های

۲۷۶
۲۷۶

۱۴۱، ۱۶، No. ۶۵، آوریل ۲۰۲۲
۳۶۴ شماره پژوهشی اسلامی

مداوم منجر به این باور می‌شود که افراد عمدًا به دیگران آسیب می‌رسانند که به ازدواج نوجوانان وابسته به مواد کمک می‌کند. علاوه بر این، قربانیان خود را به عنوان فردی معیوب در نظر می‌گیرند. بنابراین، نتایج حاکی از آن است که تأثیر بزه‌دیدگی بر خود جرحی با تغییرات در سیستم شناختی نوجوان وابسته به مواد انجام می‌شود. همچنین مطابق با مدل روانی-اجتماعی افسردگی ارائه شده توسط براون و هریس^۱ (۱۹۷۸)، سطح نامیدی بالا و طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه ممکن است به عنوان یک حساسیت^۲ بر جسته‌تر در این مدل در نظر گرفته شوند، زیرا سطح نامیدی بالا و طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه با برخی از ویژگی‌های منفی رشد، مانند رفتارهای آسیب‌رسان مرتبط است. یافته‌های مطالعه حاضر بسیار بدیع و جدید است و می‌تواند شواهد مناسبی برای گسترش تئوری نامیدی را نیز ارائه دهد. در این راستا قربانی آزار و اذیت سایبری شدن، به عنوان نوعی استرسور مکرر، مزمن و غیرقابل کنترل، می‌تواند احساسات منفی شدید قربانیان (مانند ترس، درماندگی و احساس آسیب‌پذیری) را برانگیزد، ارزش خود را کاهش دهد و اسناد خود سرزنش کردن را به آن‌ها القا کند. با وقوع مکرر حادثه بزه‌دیدگی ناشی از قللری سایبری (که ممکن است به راحتی از کنترل قللر (bzه کار) و قربانی (bzه دیده) خارج شود)، افراد ممکن است نسبت‌های امیدوار کننده اولیه را به اسناد نامید کننده تغییر دهند که منجر به نامیدی بیشتر و فعال شدن طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه می‌شود و درنتیجه طبق مدل بین فردی که در مقدمه نیز بدان اشاره شد رفتارهای خود جرحی می‌تواند به عنوان یک استراتژی مقابله‌ای ناسازگار برای کاهش این استرس یا تنفس از طرف فرد بزه‌دیده بکار گرفته شود.

درنهایت ذکر دو نکته ضروری به نظر می‌رسد. اولاً آنکه اگرچه اثر میانجی نامیدی و طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه قابل توجه است، اما این تأثیر در مقایسه با تأثیر مستقیم بزه‌دیدگی ناشی از قللری سایبری بر رفتارهای خود جرحی بدون قصد خودکشی قوی نیست. یک تبیین احتمالی ممکن است این باشد که اثرات کوتاه‌مدت و بلندمدت بزه‌دیدگی ناشی از قللری سایبری بر احساسات منفی افراد وجود دارد. بدین صورت که در کوتاه‌مدت، پس از آزار سایبری، نوجوانان وابسته به مواد ممکن است به راحتی به عنوان

پاسخی فوري به اين رويداد منفي، طرح وارههای ناسازگار اوليه خود را به کار بگيرند. در دراز مدت نيز نوجوانان ممکن است به دليل تجارب مستمر و مزمن قرباني آزار سايبری، احساس ناميدی داشته باشند که به‌نوبه خود منجر به تائيد طرح وارههای ناسازگار اوليه آن‌ها می‌شود. تحقیقات آتي می‌تواند از طرح‌های آزمایشي و طولي برای آزمایش اين فرضيه استفاده کند. علاوه بر اين، اين نتیجه ممکن است دلالت بر اين داشته باشد که برخی عوامل ديگر نقش واسطه‌ای در ارتباط بين قرباني شدن آزار اينترنتي و رفتارهای خود جرحي بدون قصد خودکشی ايفا می‌کنند و تحقیقات آينده می‌توانند ميانجی‌های پيشتری را برای درك بهتر پيامدهای نامطلوب قرباني شدن آزار سايبری را برسی کنند.

دوم آنکه نتایج اين پژوهش به‌طور عمده هشداری در مورد گسترش پدیده بزه دیدگي ناشي از قدری سايبری در بين نوجوانان وابسته به مواد است. به‌طور ویژه، تمامی نوجوانان شرکت کننده در اين مطالعه قرباني حداقل يك آزار و اذيت اينترنتي بودند. علاوه بر اين، نتایج مطالعه حاضر نشان می‌دهد که ميزان شيوع آزار و اذيت سايبری در حال افزایش است؛ زيرا اين نرخ‌ها به‌طور قابل توجهی بالاتر از نرخ‌هایي است که با همان ابزار در سال ۱۳۹۸ در نوجوانان ايراني (بشريپور و زردی، ۱۳۹۸) و همچنین در مطالعه‌اي ديگر با ابزار مشابه در كاريран اينترنت و شبکه‌های اجتماعي (جامي پور و همكاران، ۱۳۹۹) و ميزان شيوع به‌دست آمده در مطالعات رحمتی و همكاران (۱۴۰۰) و ايزكيان و همكاران (۱۳۹۷) به‌دست آمد. در مطالعات مذكور، به‌طور ميانگين نويسنديگان دريافتند که حدوداً ۲۰ تا ۴۰ درصد از نوجوانان ادعا می‌کنند که از نوعی آزار و اذيت سايبری رنج برده‌اند، درحالی که در مطالعه حاضر، ۱۰۰ درصد از نوجوانان وابسته به مواد ادعا کرده‌اند که قرباني شده‌اند که به معنای افزایش ۶۰ درصدی در ۳ سال اخير است؛ بنابراین، جامعه به موازات افزایش استفاده از فناوري‌های جديد به خصوص در دوران قرنطينه ناشي از کرونا در ميان نوجوانان، با پدیده‌اي روبه رشد مواجه گردیده است. هنگام مقایسه اين داده‌ها با داده‌های به‌دست آمده در ساير کشورها نيز الگوي مشابه مشاهده می‌شود. به عنوان مثال، در يك مطالعه ميان فرهنگي، نويسنديگان مشاهده کردند که در ايطاليا، بريتانيا و اسپانيا، افزایش

۲۷۸
278

۱۴۱، ۱۶، No. 65، آرخون ۲۰۲۲
۱۰۰۱، شماره ۶۵، پیاپی ۱۶، سال ۱۴۱

استفاده از فناوری‌های جدید (کامپیوتر و تلفن همراه) قابل توجه بوده و این افزایش با افزایش رفتار قلدری سایبری مرتبط بوده است (گنتا^۱ و همکاران، ۲۰۱۲).

درنهایت با عنایت به نرخ بالای بزه‌دیدگی ناشی از قلدری سایبری به دست آمده در این مطالعه، لزوم اجرای برنامه‌های پیشگیرانه روشن می‌گردد. لذا توجه به برنامه‌هایی مانند آموزش شایستگی اجتماعی (گرادینگر، یاناگیدا، استرومایر و اسپیل^۲، ۲۰۱۶) با هدف پیشگیری و جلوگیری از بزه‌هکاری سایبری نوجوانان وابسته به مواد یا قربانی شدن آنها ضروری به نظر می‌رسد (شاه‌محمدی و تاهو، ۱۳۹۳). علاوه بر این، مداخلات طراحی شده برای کاهش اثرات بزه‌دیدگی ناشی از قلدری سایبری باید بر کاهش سطوح شناخت منفي از جمله ناامیدی و طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه تمرکز کنند و به قربانیان کمک کند تا دیدگاه مثبتی نسبت به خود ایجاد کنند و به سایر افراد اعتماد کنند تا بدین وسیله خطر انجام رفتارهای خود جرحی بدون قصد خودکشی در آنان کاهش یابد. در یک نتیجه‌گیری کلی، مطالعه حاضر دانش موجود در مورد مکانیسم‌هایی که بزه‌دیدگی ناشی از قلدری سایبری را به رفتارهای خود جرحی بدون قصد خودکشی در نوجوانی مرتبط می‌کند، گسترش می‌دهد. مطالعه حاضر به طور خاص ناامیدی و طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه را به عنوان دو واسطه برای توضیح چگونگی ارتباط بزه‌دیدگی ناشی از قلدری سایبری با رفتارهای خود جرحی بدون قصد خودکشی مورد بررسی فرارداد. نتایج نشان داد که ناامیدی و طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه تا حدی رابطه بین بزه‌دیدگی ناشی از قلدری سایبری و رفتارهای خود جرحی بدون قصد خودکشی را میانجی‌گری می‌کند.

یافته‌های مطالعه حاضر اهمیت تمرکز بر ناامیدی و طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه را به هنگام تدوین مداخلاتی باهدف کاهش تأثیرات منفي قربانی شدن آزار سایبری نشان می‌دهد. مطالعه حاضر دارای چندین محدودیت است. اولین محدودیت به شیوع ویروس کرونا و محدودیت‌های ناشی از این بیماری مربوط می‌باشد که فرآیند جمع‌آوری داده‌ها را با سختی روبرو کرد. همچنین شیوع این بیماری و اضطراب ابتلای به آن در معتادان می‌تواند

روابط ساختاري پژوهش حاضر را تحت تأثير قرار داده باشد. لذا پيشنهاد مى شود در مطالعات آينده ضمن تکرار اين مطالعه نقش اضطراب کرونا به عنوان يك متغير تعديل گر يا ميانجي گر بررسى شود. محدوديت بعدی اين پژوهش استفاده از طرح تحقيق مقطعي بود؛ لذا روابط على در اين مطالعه قبل استباط نيسنست، بنابراین پيشنهاد مى شود که مطالعات طولی يا آزمایشی در آينده روابط على را تعیین کنند. ثالثاً، اينکه مطالعه بر يك نمونه در دسترس از نوجوانان پسر وابسته به مواد در شهر تهران متکي بوده است. اين امر ممکن است تعیيم پذيری یافته‌های پژوهش حاضر را محدود کند، بنابراین پيشنهاد مى شود که اين تحقيق در نمونه‌های ديگر و در جامعه دختران نيز تکرار شود. در آخر اينکه، داده‌ها تنها از طريق اقدامات خود گزارش دهي جمع آوري شلند. خود گزارش دهی‌ها ممکن است در معرض افرايش سوگيري‌ها باشد؛ لذا سنجش‌هایي غير از خود گزارش دهی بايد در تحقیقات آينده در نظر گرفته شوند. درنهایت توصیه مى شود در تدوین برنامه‌های حمایتي و درمانی جهت جلوگيري از خود جرحي و تداوم اعتیاد در نوجوانان وابسته به مواد به نقش بزه دیدگي ناشي از قللدری سایبری، ناميدی و طرحواره‌های ناسازگار اوليه توجه شود.

۲۸۰
280

تشکر و قدردانی

در پایان نویسنندگان از تمامی افرادی که در پژوهش حاضر شرکت کردند و با صبر و صداقت خود لازمه، به ثمر رسیدن اين پژوهش شلند تشکر و قدردانی را به عمل مى آورند. همچنین نویسنندگان از سرکار خانم نرگس مجیدی نیا به دليل حمایت‌های همه جانبه ایشان صمیمانه قدردانی مى نمایند.

۱۴-۱۶ پژوهش، شماره ۱۶، نو ۶۵، آوریل ۲۰۲۲

منابع

- اسلام‌پناه، محمدرضا؛ مهدیان، حسین و جاجرمی، محمود (۱۳۹۸). بررسی برآش مدل خطرپذیری نوجوانان ایرانی در زمینه اعتیاد با تأکید بر کارکرد خانواده و طرحواره‌های ناسازگار، تحمل پريشاني و تنظيم هيجان. *فصلنامه علمي اعتیاد پژوهی*، ۱۳(۵۴)، ۵۰-۶۷.
- ايزيکيان، ساره؛ ميرزايان، بهرام و حسيني، سيد حمزه (۱۳۹۷). بررسی شيوخ خود جرحي بدون خودکشی در نوجوانان و جوانان ايراني. *تعالى باليني*، ۸(۲)، ۲۵-۱۴.

بشرطیور، سجاد و زردی، بهمن (۱۳۹۸). خصوصیات روان‌سنجی مقیاس تجربه قدری-قربانی سایبری در دانش آموزان. *روان‌شناسی مدرسه*، ۸(۱)، ۵۷-۴۳.

پیوسته‌گر، مهرانگیز (۱۳۹۲). شیوع رفتار خودآسیبی عمدی و رابطه آن با احساس تنها و سبک دلستگی در دانش آموزان دختر. *مطالعات روان‌ساختی*، ۹(۳)، ۵۲-۲۹.

جامی پور، مونا؛ فرازپور، مهدی و اسدی، محسن (۱۳۹۹). بررسی رابطه بین مهارت‌های سایبری و میزان بزه‌دیدگی سایبری. *فصلنامه علمی پژوهش‌های اطلاعاتی و جنایی*، ۱۵(۵۹)، ۱۳۴-۱۰۷.

خدابخشی کولایی، آناهیتا؛ علیزاده، فاطمه؛ منصور، لادن؛ تقی پور، ابراهیم و فلسفی نژاد، محمدرضا (۱۳۹۳). حمایت اجتماعی ادراک شده خانواده و دوستان و طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه در نوجوانان پسر و دختر بزهکار و غیر بزهکار. *دوماهنامه علمی پژوهشی سلامت اجتماعی*، ۱۲(۱)، ۴۹-۴۰.

دهقان، حمیدرضا؛ نادری، حبیب‌اله؛ هاشمی، سهیلا و باعزت، فرشته (۱۴۰۰). اثربخشی تحریک‌کننده‌گری مستقیم فرا جمجمه‌ای بر سیستم‌های مغزی-رفتاری و صفات تاریک شخصیت نوجوانان دارای رفتارهای خود آسیبی. *مجله دانشگاه علوم پزشکی جیرفت*، ۸(۳)، ۷۴۹-۷۲۸.

رحمتی، صمد؛ شهنی‌یلاق، منیجه؛ عالیپور، سیروس؛ رشنو، عبدالرضا و مکتبی، غلامحسین (۱۴۰۰). شیوع شناسی و بررسی عوامل خطرساز و حفاظت‌کننده فردی مزاحمت سایبری. *فصلنامه علمی پژوهش‌های اطلاعاتی و جنایی*، ۱۶(۶۴)، ۱۸۸-۱۵۹.

سپهری، مینا و کیانی، قمر (۱۳۹۹). رابطه تنظیم شناختی هیجان و گرایش به اعتیاد: نقش میانجی احساس تنها اجتماعی عاطفی و طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه. *فصلنامه علمی اعتیاد پژوهی*، ۱۴(۵۶)، ۳۳۸-۳۱۳.

شاه‌محمدی، غلامرضا و تاهو، منصور (۱۳۹۳). بررسی شیوه‌های پیشگیری از جرائم سایبری؛ مبتنی بر فناوری اطلاعات. *فصلنامه علمی پژوهش‌های اطلاعاتی و جنایی*، ۹(۳۵)، ۱۲۰-۹۹.

گودرزی، محمدعلی (۱۳۸۱). بررسی روایی و پایایی مقیاس نومیدی بک در گروهی از دانشجویان دانشگاه شیراز. *مجله علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز*، ۱۸(۲)، ۳۹-۲۶.

نریمانی، محمد و پرنیان خوی، مریم (۱۴۰۰). نقش توانمندی ایگو و سبک‌های فرزند پروری در پیش‌بینی آسیب‌پذیری نسبت به اعتیاد با نقش واسطه‌ای سرکوبگری عاطفی در نوجوانان پسر. *فصلنامه علمی اعتیاد پژوهی*، ۱۵(۶۱)، ۱۶۶-۱۴۵.

ورعى، پام؛ مؤمنى، خدا مراد و مرادى، آسمىه (۱۳۹۹). نقش ميانجي گرى خودشفقت و رزى در رابطه بين نگرش به دين و بهزىستى روان‌شناختى در سالمدان. دوماهنامه علمى - پژوهشى طب توانبخشى، ۹(۱)، ۶۲-۴۹.

هادى خامنه، اعظم؛ بحرینيان، سيد عبدالمجيد و ابوالمعالى حسينى، خديجه (۱۴۰۰). مدل مفهومى شناختارهای جرم‌زا بر اساس تحلیل روایت زندگی مجرمان سایبری. فصلنامه علمی پژوهش‌های اطلاعاتی و جنایی، ۱۶(۶۱)، ۵۶-۳۱.

References

- Abramson, L. Y., Metalsky, G. I., & Alloy, L. B. (1989). Hopelessness depression: A theory-based subtype of depression. *Psychological review*, 96(2), 358-372.
- Agnew, R. (2017). *Building on the foundation of general strain theory: Specifying the types of strain most likely to lead to crime and delinquency*. In *Recent Developments in Criminological Theory* (pp. 311-354). UK: Routledge.
- Alloy, L. B., Black, S. K., Young, M. E., Goldstein, K. E., Shapero, B. G., Stange, J. P., & Abramson, L. Y. (2012). Cognitive vulnerabilities and depression versus other psychopathology symptoms and diagnoses in early adolescence. *Journal of clinical child & adolescent psychology*, 41(5), 539-560.
- Ammerman, B. A., & Brown, S. (2018). The mediating role of self-criticism in the relationship between parental expressed emotion and NSSI. *Current psychology*, 37(1), 325-333.
- Antoniadou, N., Kokkinos, C. M., & Markos, A. (2016). Development, construct validation and measurement invariance of the Greek cyber-bullying/victimization experiences questionnaire (CBVEQ-G). *Computers in human behavior*, 65, 380-390.
- Baranoff, J., Oei, T. P., Cho, S. H., & Kwon, S. M. (2006). Factor structure and internal consistency of the Young Schema Questionnaire (Short Form) in Korean and Australian samples. *Journal of affective disorders*, 93(1-3), 133-140.
- Beck, A. T., Weissman, A., Lester, D., & Trexler, L. (1974). The measurement of pessimism: the hopelessness scale. *Journal of consulting and clinical psychology*, 42(6), 861-865.
- Brown, G. W., & Harris, T. (1978). Social origins of depression: a reply. *Psychological medicine*, 8(4), 577-588.
- Calvete, E. (2014). Emotional abuse as a predictor of early maladaptive schemas in adolescents: Contributions to the development of depressive and social anxiety symptoms. *Child abuse & neglect*, 38(4), 735-746.

۲۸۲
282

۱۴۰۱، ۱۶، نو. ۶۵، پژوهشی اسلامی، ۲۰۲۲

- Calvete, E., Fernández-González, L., González-Cabrera, J. M., & Gámez-Guadix, M. (2018). Continued bullying victimization in adolescents: Maladaptive schemas as a mediational mechanism. *Journal of youth and adolescence*, 47(3), 650-660.
- Calvete, E., Orue, I., & Hankin, B. L. (2015). A longitudinal test of the vulnerability-stress model with early maladaptive schemas for depressive and social anxiety symptoms in adolescents. *Journal of psychopathology and behavioral assessment*, 37(1), 85-99.
- Cassels, M., Van Harmelen, A. L., Neufeld, S., Goodyer, I., Jones, P. B., & Wilkinson, P. (2018). Poor family functioning mediates the link between childhood adversity and adolescent nonsuicidal self-injury. *Journal of child psychology and psychiatry*, 59(8), 881-887.
- Chu, X. W., Fan, C. Y., Liu, Q. Q., & Zhou, Z. K. (2018). Cyberbullying victimization and symptoms of depression and anxiety among Chinese adolescents: Examining hopelessness as a mediator and self-compassion as a moderator. *Computers in human behavior*, 86, 377-386.
- Cipriano, A., Cellia, S., & Cotrufo, P. (2017). Nonsuicidal self-injury: A systematic review. *Frontiers in psychology*, 8(1946), 1-14.
- Claes, L., Houben, A., Vandereycken, W., Bijttebier, P., & Muehlenkamp, J. (2010). Brief report: The association between non-suicidal self-injury, self-concept and acquaintance with self-injurious peers in a sample of adolescents. *Journal of adolescence*, 33(5), 775-778.
- Courtney, E. A., Johnson, J. G., & Alloy, L. B. (2008). Associations of childhood maltreatment with hopelessness and depression among adolescent primary care patients. *International journal of cognitive therapy*, 1(1), 4-17.
- Faura-Garcia, J., Orue, I., & Calvete, E. (2021). Cyberbullying victimization and nonsuicidal self-injury in adolescents: the role of maladaptive schemas and dispositional mindfulness. *Child abuse & neglect*, 118, 105-135.
- Fisher, B. W., Gardella, J. H., & Teurbe-Tolon, A. R. (2016). Peer cybervictimization among adolescents and the associated internalizing and externalizing problems: A meta-analysis. *Journal of youth and adolescence*, 45(9), 1727-1743.
- Genta, M. L., Smith, P. K., Ortega, R., Brighi, A., Guarini, A., Thompson, F., Tippett, N., Mora-Merchán, J., & Calmaestra, J. (2012). *Comparative aspects of cyberbullying in Italy, England, and Spain: Findings from a DAPHNE Project*. In Q. Li, D. Cross, & P. K. Smith (Eds.), *Cyberbullying in the global playground: Research from international perspectives* (pp. 15–31). Hoboken, New Jersey: Wiley Blackwell.
- Gradinger, P., Yanagida, T., Strohmeier, D., & Spiel, C. (2016). Effectiveness and sustainability of the ViSC Social Competence Program

۲۸۲
283

سال شناسنامه، شماره ۴۵، پاییز ۱۴۰۱
Vol. 16, No. 65, Autumn 2022

- to prevent cyberbullying and cyber-victimization: Class and individual level moderators. *Aggressive behavior*, 42(2), 181-193.
- Gratz, K. L. (2001). Measurement of deliberate self-harm: Preliminary data on the Deliberate Self-Harm Inventory. *Journal of psychopathology and behavioral assessment*, 23(4), 253-263.
- Guadagnoli, E., & Velicer, W. F. (1988). Relation of sample size to the stability of component patterns. *Psychological bulletin*, 103(2), 265-275.
- Hamilton, J. L., Shapero, B. G., Stange, J. P., Hamlat, E. J., Abramson, L. Y., & Alloy, L. B. (2013). Emotional maltreatment, peer victimization, and depressive versus anxiety symptoms during adolescence: Hopelessness as a mediator. *Journal of clinical child & adolescent psychology*, 42(3), 332-347.
- John, A., Glendenning, A. C., Marchant, A., Montgomery, P., Stewart, A., Wood, S., & Hawton, K. (2018). Self-harm, suicidal behaviours, and cyberbullying in children and young people: Systematic review. *Journal of medical internet research*, 20(4), 1-15.
- Kiekens, G., Hasking, P., Boyes, M., Claes, L., Mortier, P., Auerbach, R. P., & Bruffaerts, R. (2018). The associations between non-suicidal self-injury and first onset suicidal thoughts and behaviors. *Journal of affective disorders*, 239, 171-179.
- Moore, S. E., Norman, R. E., Suetani, S., Thomas, H. J., Sly, P. D., & Scott, J. G. (2017). Consequences of bullying victimization in childhood and adolescence: A systematic review and meta-analysis. *World journal of psychiatry*, 7(1), 60-76.
- Nock, M. K. (2010). Self-injury. *Annual review of clinical psychology*, 6, 339-363.
- Patchin, J. W., & Hinduja, S. (2006). Bullies move beyond the schoolyard: A preliminary look at cyberbullying. *Youth violence and juvenile justice*, 4(2), 148-169.
- Prinstein, M. J., Guerry, J. D., Browne, C. B., & Rancourt, D. (2009). *Interpersonal models of nonsuicidal self-injury*. In M. K. Nock (Ed.), *Understanding Nonsuicidal Self-injury: Origins, Assessment and Treatment* (pp. 79-98). US: American Psychological Association.
- Rose, D. T., & Abramson, L. Y. (1992). Developmental predictors of depressive cognitive style: Research and theory. In D. Cicchetti & S. L. Toth (Eds.), *Developmental Perspectives on Depression* (pp. 323-349). US: University of Rochester Press.
- Salmivalli, C. (2010). Bullying and the peer group: A review. *Aggression and violent behavior*, 15(2), 112-120.
- Slonje, R., Smith, P. K., & Frisén, A. (2013). The nature of cyberbullying, and strategies for prevention. *Computers in human behavior*, 29(1), 26-32.

۲۸۴
284

۱۴۰۱، ۱۶، شماره ۳۷، پژوهشنامه اسلامی، ۲۰۲۲

- Smith, P. K., Mahdavi, J., Carvalho, M., Fisher, S., Russell, S., & Tippett, N. (2008). Cyberbullying: Its nature and impact in secondary school pupils. *Journal of child psychology and psychiatry*, 49(4), 376-385.
- Swannell, S. V., Martin, G. E., Page, A., Hasking, P., & St John, N. J. (2014). Prevalence of nonsuicidal self-injury in nonclinical samples: Systematic review, meta-analysis and meta-regression. *Suicide and life-threatening behavior*, 44(3), 273-303.
- Vaillancourt, T., Brittain, H. L., McDougall, P., & Duku, E. (2013). Longitudinal links between childhood peer victimization, internalizing and externalizing problems, and academic functioning: Developmental cascades. *Journal of abnormal child psychology*, 41(8), 1203-1215.
- Vergara, G. A., Stewart, J. G., Cosby, E. A., Lincoln, S. H., & Auerbach, R. P. (2019). Non-suicidal self-injury and suicide in depressed adolescents: Impact of peer victimization and bullying. *Journal of affective disorders*, 245, 744-749.
- Von Marées, N., & Petermann, F. (2012). Cyberbullying: An increasing challenge for schools. *School psychology international*, 33(5), 467-476.
- Wang, Q., & Liu, X. (2021). Peer victimization and nonsuicidal self-injury among Chinese left-behind children: the moderating roles of subjective socioeconomic status and social support. *Journal of interpersonal violence*, 36(23-24), 11165-11187.
- Wang, Y. Y., Jiang, N. Z., Cheung, E. F., Sun, H. W., & Chan, R. C. (2015). Role of depression severity and impulsivity in the relationship between hopelessness and suicidal ideation in patients with major depressive disorder. *Journal of affective disorders*, 183, 83-89.
- Wu, N., Hou, Y., Zeng, Q., Cai, H., & You, J. (2021). Bullying experiences and nonsuicidal self-injury among Chinese adolescents: a longitudinal moderated mediation model. *Journal of youth and adolescence*, 50(4), 753-766.
- You, J., Leung, F., Fu, K., & Lai, C. M. (2011). The prevalence of nonsuicidal self-injury and different subgroups of self-injurers in Chinese adolescents. *Archives of suicide research*, 15(1), 75-86.
- Young, J. E., & Brown, G. (1998). *Young schema questionnaire short form*. New York: Cognitive Therapy Centre.
- Young, M. A., Fogg, L. F., Scheftner, W., Fawcett, J., Akiskal, H., & Maser, J. (1996). Stable trait components of hopelessness: baseline and sensitivity to depression. *Journal of abnormal psychology*, 105(2), 155-165.
- Zhao, H., Gong, X., Huebner, E. S., Yang, X., & Zhou, J. (2022). Cyberbullying victimization and nonsuicidal self-injury in adolescents: testing a moderated mediating model of emotion reactivity and dispositional mindfulness. *Journal of affective disorders*, 299, 256-263.
- Zhu, J., Chen, Y., Su, B., & Zhang, W. (2021). Anxiety symptoms mediates the influence of cybervictimization on adolescent non-suicidal self-injury:

۲۸۰
۲۸۵

سال شناسنامه، شماره ۶۵، پاییز ۱۴۰۱
Vol. 16, No. 65, Autumn 2022

- The moderating effect of self-control. *Journal of affective disorders*, 285, 144-151.
- Zsila, Á., Urbán, R., & Demetrovics, Z. (2018). Anger rumination and unjust world beliefs moderate the association between cyberbullying victimization and psychiatric symptoms. *Psychiatry research*, 268, 432-440.

۲۸۶

۲۸۷

سال ۱۴، شماره ۶۵، پیاپی ۱۶، آنومان ۲۰۲۲